

Dnr 2012/208/FST

Socialdepartementet
Enheten för familj och sociala tjänster
ANDT och sociala tjänster

Remissvar

EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och liknande produkter (COM (2012) 788 final)

A Non Smoking Generation är en politisk och religiöst obunden organisation. Sedan starten, 1979, har organisationen arbetat för att barn och unga ska förbli tobaksfria för att nå en rökfri (tobaksfri) generation. Organisationen träffar barn och unga i skolan och på nätet för att stärka och utbilda dem i tobaksfrågan. Utöver detta är opinionsbildning en viktig del av A Non Smoking Generations verksamhet. Målgruppen är både allmänheten och politiker.

A Non Smoking Generation (En Rökfri Generation) har anmodats svara på rubricerade förslag och anför härmed följande:

Sammanfattning:

A Non Smoking Generation ställer sig mycket positiva till förslaget till nytt Tobaksproduktdirektiv (TPD). En anpassning till utvecklingen inom både vetenskapliga rön, produktutveckling och marknadsföringsmetoder är mycket angeläget.

1. Vi tillstyrker starkt att hälsovarningarna görs större samt kravet på bildvarningar. Hälsovarningarna bör enligt vår mening utgöra minst 75 procent av ytan. Av vikt är även att bildbiblioteket uppdateras och utvecklas löpande utifrån ett målgrupps- och genderperspektiv.
2. Vi tillstyrker starkt att beteckningar som "slim" förbjuds och en minimigräns på cigarettens diameter införs. Vi tillstyrker även begränsningar mot vilseledande förpackningsreklam. Vi menar att det vore önskvärt att, som i Australien, införa neutrala paket. Hälsoskadliga produkter bör inte få förpackas likt smink och parfym med namn som anspelar på glamour och flärd.

3. Vi tillstyrker starkt ett förbud mot ingredienser som gör tobaksprodukterna attraktiva för barn och ungdomar och medför att produkten känns mindre farlig. Förbudet bör även gälla rökfri tobak, inkl. svenskt snus eftersom syftet är att barn och unga ska skyddas från att lockas in ett tobaksbruk. Förbudet bör därför gälla samtliga tobakstyper.
  4. Vi anser att exportförbudet för svenskt snus bör behållas. Att tillföra en produkt på EU:s marknad som inte bevisligen minskar rökningen och som är starkt beroendeframkallande och hälsofarlig är inte i enlighet med varken Sveriges folkhälsomål, tobakskonventionen eller Sveriges ANDT-strategi.
  5. Vi välkomnar de föreslagna bestämmelserna kring ingredienser och utsläpp. En rapportering av marknadsundersökningar och försäljningsdata ger en angelägen möjlighet att kartlägga ingredienser som gör produkter mer attraktiva för barn och ungdomar.
  6. Maximivärdena för vissa utsläpp bör behållas, men redovisningen på paketen bör bytas ut från dagens vilseledande märkning till en mer allmän upplysning om rökens innehåll av cancerframkallande ämnen.
  7. Vi välkomnar de nya bestämmelserna om spårbarhet och säkerhetsmärkning. Vi anser dock att alla förpackningar (limpor, massförpackningar) bör märkas. Ansvaret för datalagring bör också vila på medlemsstaterna, inte på tobaksindustrin.
  8. Vi anser att ett arbete för ett minskat tobaksbruk måste innefatta fler komponenter än vad detta direktiv innefattar. Neutrala paket, exponeringsförbud, avvänjningsstöd till unga och vuxna, fler rökfria miljöer samt långsiktig hälsouppllysning bör ingå.
  9. Ett effektivt arbete för minskat tobaksbruk förutsätter också att hälsopolitiken skyddas från påverkan av kommersiella och andra intressen inom tobaksindustrin. Detta ingår i Sveriges åtaganden enligt artikel 5.3. i ramkonventionen.
-

Allmänt

Mycket har förändrats sedan Tobaksproduktdirektivet (2001/37/EG) togs fram. A Non Smoking Generation ser en uppdatering som mycket angelägen.

Majoriteten av alla som börjar med tobak gör så innan 18 års ålder. I Sverige har vi sett en rejäl nedåtgående trend av rökare i den vuxna delen av befolkningen. Dessvärre har inte samma utveckling skett i ungdomsgruppen, även om de stigande siffrorna har vänt ner. Om vi jämför dagens siffror med de för 30 år sedan skiljer de sig inte mycket åt. Tobaksindustrin utvecklar ständigt nya marknadsföringsmöjligheter. Det handlar om målgruppsanpassning av både produkter och marknadsföring för att göra produkterna mera lockande för barn och ungdomar.

Sedan 2001 har både nya vetenskapliga rön och effektiva komponenter kommit till. Detta är den huvudsakliga anledningen till att det nu blivit nödvändigt att omarbota direktivet, så att det innefattar nya produktrelaterade åtgärder som att förhindra tobaksdebuter med fokus på unga och stoppar möjligheten för tobaksindustrin att kringgå redan gällande bestämmelser. Tobaksindustrin arbetar för att öka tobaksbruket, utan hänsyn till de enorma skadeverkningar det medför för människors hälsa och miljö, inte minst för barn och unga. Det är därför viktigt att Tobaksproduktdirektivet inte begränsar länders utveckling för befolkningens hälsa utan

verkar i linje med EU:s övergripande mål *att främja folkens välfärd* samt Världshälsorganisationens (WHO:s) ramkonvention för tobakskontroll¹ som både EU och Sverige ratificerat.

Ramkonventionen fastslår bland annat att det finns en grundläggande och olösbar konflikt mellan tobaksindustrins och folkhälsans intressen, det framgår av konventionens artikel 5.3. Sverige och EU har därmed förbundet sig att skydda hälsopolitiken från påverkan av kommersiella och andra intressen inom tobaksindustrin.

Från A Non Smoking Generations sida ifrågasätter vi därför att olika tobaksbolag och branschorganisationer har beretts tillfälle att yttra sig i alla artiklar i det rubricerade förslaget och inte bara de som rör konkreta frågor av tillverkningsteknisk natur och dylikt.

Ingredienser och utsläpp – Avdelning II; kapitel I

A Non Smoking Generation välkomnar de föreslagna bestämmelserna. Maximivärden (artikel 3) bör behållas men för att inte vilseleda konsumenten bör dessa inte redovisas som märkning på paketen.

Vad gäller ingrediensrapporteringen (artikel 5) och förslaget om att tillverkare och importörer skall lämna in bl.a. marknadsundersökningar och uppgifter om försäljningsvolymen anser vi vara av stor vikt. Dessa uppgifter skapar en möjlighet att tillsammans med ingrediensrapporteringen få en överblick i vilka ämnen som attraherar ungdomar. Detta är viktig fakta i arbetet att fastställa förbud eller högsta tillåtna halter för ingredienser som tidigare inte reglerats. Vi vet att smaktillsatser attraherar ungdomar. Förslaget kan bidra till en tydligare bild, vilket möjliggör en effektivisering av regleringen av smaktillsatserna med fokus på att begränsa tobaksdebuterna hos unga.

Ett förbud mot ingredienser som ger cigaretter, rulltobak och rökfria tobaksvaror en karaktäristisk smak (*Artikel 6*) är av stor vikt. Industrin har de senaste årtiondena fokuserat på att producera tobaksprodukter som smakar som godis och frukt, allt för att attrahera nya brukare, främst ungdomar. Ingredienserna vilseleder konsumenterna. Smaker som kola, fläder, viol, lakrits och mentol gör så att produkterna uppfattas som mindre farliga. De så kallade click-cigaretterna, som har en behållare i filtret varifrån konsumenten med ett tryck på filtret kan utlösa en smaktillsats av mentol, skapar en fräschhet till rökningen som vilseleder konsumenterna i hälsorisker. Tyskland har redan ett förbud för denna produkt.

Många studier visar att det är främst ungdomar som attraheras av smaksatt tobak. Mot den bakgrunden tillstyrker vi att artikel 6 ska gälla alla tobaksprodukter, även muntobak och vattenpipstobak som är attraktiva produkter bland unga. Att smaksätta produkter för att attrahera barn och unga är inget ovanligt men att smaksätta dödliga produkter för att dölja den starka tobakssmaken och hälsohoten är cyniskt. Fokus måste ligga på att uppnå en hög hälsoskyddsnivå för främst barn och ungdomar.

---

¹ WHO Framework Convention on Tobacco Control

Märkning och förpackning – Avdelning II; kapitel II

A Non Smoking Generation välkomnar de föreslagna bestämmelserna men ifrågasätter förslaget om en maximnivå på hälsovarningarnas storlek. Vi menar att minimistorlek på hälsovarningarna bör anges. Det bör sedan vara fritt för medlemsstaterna att besluta om större varningar. Direktivet ska inte begränsa medlemsstaternas tobaksförebyggande arbete med fokus på folkhälsa, utan stödja detta.

Forskning visar på att hälsovarningarnas storlek och placering är av stor vikt, A Non Smoking Generation tillstyrker med anledning av detta förslaget i artikel 9 och anser att storleken på hälsovarningarna bör vara minst 75 procent av den ytan där de trycks liksom att varningarna placeras i överkant av paketen. Att hänvisningar till tobaksavvänjningshjälp finns på paketen är även det viktigt.

Förslaget på att utöka storleken på hälsovarningarna samt krav på bilder (artikel 9) ser vi som angeläget, då forskningen visar på att effekten av varningarna ökar med storleken. Budskapen blir tydligare för alla, även för de som inte kan språket. Det är dock av stor vikt att bildbiblioteket löpande utvecklas och att man följer forskningen som finns på ämnet. Många länder i världen har använt bilder under en längre tid och därmed finns kunskapen och erfarenheten redan. Det är angeläget att bilderna belyser de allvarliga hälsoriskerna på ett sakligt och tydligt vis. Bilderna bör målgruppsanpassas och ett genusperspektiv tas in. Bildvarningar är en kostnadseffektiv insats och en viktig del av det förebyggande arbetet.

Vi välkomnar förslaget i artikel 9 om en standardisering av förpackningens dimension då detta begränsar tobaksindustrins möjligheter att utveckla förpackningar som liknar smink och parfym, vilket vi redan ser på marknaden. Förpackningen ska visa på innehållet utan att vilseleda konsumenten. Detta gäller även för cigarettens dimension som anges i artikel 12. Cigaretter med en diameter på mindre än 7,5 mm, så kallade "slim-cigaretter", har visats uppfattas som mindre farliga. Ordet "slim" som används av tobaksindustrin i marknadsföringen av dessa cigaretter kan ge vissa konsumenter, framförallt unga kvinnor, en bild av att rökning skulle vara en lämplig metod för viktkontroll. Många av dessa cigaretter benämns även med modenamn som "Vouge" "No.5" och "Glamour". Förpackningen bör återspegla innehållet och därmed är det av stor vikt att förpackningarnas storlek standardiseras liksom cigaretternas dimension samt att beteckningen "slim" förbjuds. Viktkontroll/"Slim", glamour och flärd är bedrägliga grepp att använda eftersom det handlar om en dödlig produkt. Att låta tobaksindustrin skapa denna uppfattning hos barn och unga är både oetiskt och olämpligt.

Tobaksprodukter förpackas idag för att slå an på vår längtan efter skönhet, grupptillhörighet, de rätta accessoarerna, smak och flärd. Vi välkomnar därför även övrigt innehåll i artikel 12 om begränsningar av vilseledande marknadsföring av produkterna utifrån ovan nämnda anledningar. Vi anser att produkterna bör återspegla produktens skadepåverkan; bland annat att den bidrar till 6 miljoner dödsfall i världen varje år, att rökning är den enskilt största orsaken till cancer och icke-smittsamma sjukdomar. Unga är en målgrupp i tobaksindustrins marknadsföring och bör skyddas från vilseledande buskap.

Vi saknar dock förslag på standardiserade och neutrala paket likt det som har införts i Australien och som många andra länder (Frankrike, Storbritannien, Nya Zeeland och Norge) lagt förslag på. Det rekommenderas också i WHO:s ramkonvention om tobakskontroll. Neutrala paket tas inte upp i förslaget vilket vi anser är beklagligt då det idag är en del av det

etablerade och effektiva tobaksförebyggande arbetet. Samtidigt ser vi att förslaget innehåller många bestämmelser i den riktningen. Därför är det än viktigare att bestämmelserna om stora hälsovarningarna (minst 75 procent) och begränsningar av utformningen av paket, cigaretter och marknadsföring på paket hörsammas.

Vi välkomnar de nya bestämmelserna i artikel 14 om spårbarhet och säkerhetsmärkning. Vi anser att märkningen ska placeras på alla förpackningar, även limpor och kartonger för att möjliggöra kontroll. Smuggling och illegal handel bidrar till att konsumenter, oftast unga, får tillgång till billiga cigaretter. Många aktörer som handlar med smuggelcigaretter säljer även till personer under 18 år. Detta ökar tillgängligheten vilket är en av de största faktorerna som påverkar tobaksdebuter, enligt forskning. Utöver att smuggling och illegal handel medför att staten går miste om skatteintäkter och bidrar ekonomiskt till kriminell verksamhet är det även utifrån hälsosynpunkt mycket angeläget att motverka denna handel.

Vi ställer oss frågande till förslaget i punkt 6 (kapitel 14). Vi anser att medlemsstaterna bör ansvara för datalagringen och extern revisor bör utses av kommissionen och inte av tobaksindustrin själva. Det finns exempel på tillfällen då tobaksindustrin själv organiserat eller varit aktivt involverad i smuggling och annan illegal handel.

För att ytterligare bekämpa smuggling och illegal handel bör bestämmelser om licensiering av alla aktörer inom tobakshandeln införas, ett sådant tydligt förslag saknas i denna skrivelse. Liknande lagstiftning finns redan i Finland och för att få med hela EU:s marknad bör ett sådant system införas på EU-nivå.

Tobak för användning i munnen – Avdelning II; kapitel III

Vi tillstyrker att exportförbudet för svenskt snus bibehålls. WHO:s ramkonvention om tobakskontroll (FCTC), som ratificerats av både Sverige och EU, innebär ett åtagande att motverka allt tobaksbruk och inte enbart rökningen. Den svenska regeringen bortser helt från sina skyldigheter att skydda barn och unga och går, i motsats till ramkonventionens skrivelse artikel 5.3, i tobaksindustrins led genom att verkar för ett hävt snusförbud istället för en återhållsam tobakspolitik i hela EU.

EG-domstolen har redan prövat och underkänt de handelspolitiska och juridiska argumenten. Att då fortsatt verka för att ytterligare en tobaksprodukt ska tillåtas i EU anser vi är omdömeslöst. Det är sannolikt att denna produkt kommer att marknadsföras mot ungdomar och Tobaksproduktdirektivet bör sträva efter att begränsa tobakens plats i samhället, inte öppna upp för fler marknader.

Snus är ingen ofarlig produkt, det är starkt beroendeframkallande och sätts samman med flertalet hälsopåverkningar. Snus kan inte heller ses som en avvänjningsprodukt då det inte finns några pålitliga studier som stödjer detta. Ser man till statistiken i Sverige så röker nästan lika många kvinnor som män (12 procent reps. 10 procent) och andelen föredetta rökare är för båda könen ca 17 procent. Däremot snusar fler män än kvinnor (18 procent respektive 3 procent).

Snuset har produktutvecklats i lika stor utsträckning som annan tobak. Som nämnts kring artikel 12 (kapitel II) är det i stor grad en målgruppsanpassad utveckling. Syftet är att nå nya, unga konsumenter, framförallt kvinnor. I dag finns snussorter med smak av både

äpple/kanel, viol, vanilj, fläder och melon. Det är smaker som underlättar tillvänjningen. Därför är det av stor vikt att även snusets smaktillsatser regleras. Sveriges hållning bör vara att skydda unga från tobak, även snus. Allt annat vore oförenligt med svenska folkhälsoambitioner.

Gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksvaror – Avdelning II; kapitel IV

Vi tillstyrker förslaget om registrering för återförsäljare, men ifrågasätter om det är tillräckligt. Ett licenssystem som ovan nämnts anses därför som ett bättre alternativ för att få kontroll på verksamheten. Vi tillstyrker kravet i punkt 4, att återförsäljarna ska ha system för hur åldern kontrolleras. Det är angeläget att tillsyn av systemet även krävs för att bibehålla efterlevnaden av åldergärnserna, med anledning av att tillgängligheten av tobak påverkar tobaksdebuterna.

Tobaksvaror av ny typ – Avdelning II; kapitel V / Övriga produkter – Avdelning III

Vi välkomnar de åtgärder som förordas i rubricerade avdelningar. Vi har länge sett en produktutveckling och nya varor som utvecklas för att kringgå befintliga begränsningar. Dessa produkter riskerar att bli tillvänjningsprodukter för unga. E-cigarett, örtprodukter för rökning och vattenpipstobak är några exempel. Många av produkterna anses som "ofarliga" även om det inbegriper inhalering av rök/förbränning. Det är viktigt att ta kontroll över dessa varor då många riktar sig direkt mot den unga målgruppen.

Avslutande kommentarer

A Non Smoking Generation välkomnar det nya förslaget till tobaksproduktdirektiv. Men trots att förslaget är omfattande saknas vissa väsentliga inslag. Hit hör neutrala paket och exponeringsförbud, två viktiga komponenter i det tobaksförebyggande arbetet riktat mot barn och unga. Förslaget uppfyller dessvärre inte WHO:s tobakskonvention som är ratificerad av både EU och Sverige sen många år tillbaka.

För att nå en minskning av nyrekryteringen av unga tobaksbrukare bör hela direktivet aktiveras men nationellt måste man samtidigt arbeta med hälsoupplýsning och informationsspridning, tobaksavvänjning riktad till både unga och vuxna samt fler rökfria miljöer. Unga behöver informeras och inspireras till att välja ett tobaksfritt liv samtidigt som det krävs skyddande miljöer, tobaksfria normer och tobaksfria förebilder för att detta ska fungera.

Sverige har länge varit känt som ett folkhälsoland men har dessvärre börjat halka efter. Vi lever på gamla meriter. Det vi gör i dag kommer avspeglas i statistiken om 10, 20, 30 år. Folkhälsa måste byggas på lång sikt, det handlar om att förebygga ohälsa, där tobak är en av de viktigaste faktorerna. Att nästan lika många börjar röka idag som på 80-talet är oroande, även om vi gläds av att den uppåtgående trenden har avstannat. Många länder har förstärkt sitt förebyggande arbete med bland annat exponeringsförbud av tobaksvaror och en handlingsplan för att nå en nollvision. För att lyckas behövs ett tydligt ledarskap från ledande

politiker. En vision om att inga unga ska börja röka bör formuleras och arbetet intensifieras för att Sverige åter ska ta sin plats som ett folkhälsoland som arbetar långsiktigt.

De svenska, av riksdagen fastställda, folkhälsomålen innefattar målet att uppnå ett minskat bruk av tobak (snus och cigaretter). Riksdagen har också beslutat om en samlad strategi för Alkohol, Narkotika, Doping och Tobak där man bland annat säger att tillgängligheten till tobak ska minska och tobaksdebuter förebyggas. Sverige har ratificerat tobakskonventionen och barnkonventionen; två dokument som båda bör tas i beaktning här. För att svara upp mot detta behövs en reglering av smaktillsatser för all tobak, det vill säga även för snuset. Det behövs begränsningar kring paket, produkt och benämningar för att inte vilseleda konsumenterna, speciellt med fokus på de unga.